

7. Nazarkevych, O.B. "Institutional support for the development of small agricultural enterprises in Ukraine." *Visnyk Lvivskoyi komertsynoyi akademii, Seria ekonomichna* 43 (2013): 61—65. Print.

8. Stoyanets', N.V. "Institutional traps and their impact on the sustainable development of the agricultural sector of Ukraine." *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* 17 (2018): 92—96. Print.

9. Titarenko, H.B. "Institutional support of the system of state regulation of innovative development of agriculture." *Ekonomika APK* 8 (2015): 78—82. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3233393

УДК 351.862.4

Майстро С. В., д.держ.упр., проф., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Maystro S., doctor of sciences of state administration, head of the department of public administration for civil defence of the National university of civil defence of Ukraine, Kharkov

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

ASSESSMENT OF THE RESULTS OF THE STATE POLICY OF AGROFOOD SPHERE IN DEVELOPING THE FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

У статті визначено сутність та особливості функціонування зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС в агропродовольчій сфері. Охарактеризовано результативність державної політики розвитку агропродовольчої сфери в контексті створення ЗВТ між Україною та ЄС. Розглянуто основні напрями удосконалення державної політики розвитку агропродовольчої сфери в контексті створення ЗВТ між Україною та ЄС.

Ключові слова: *державна політика, агропродовольча сфера, зона вільної торгівлі, міжнародні стандарти безпеки та якості продуктів харчування, санітарні та фітосанітарні заходи.*

The article defines the essence and features of the functioning of the Free Trade Area (FTA) between Ukraine and the EU in the agro-food sector. The effectiveness of the state policy on the development of the agro-food sector in the context of establishing an FTA between Ukraine and the EU has been characterized. The main directions of improvement of the state policy of development of the agro-food sector in the context of

creation of an FTA between Ukraine and the EU are considered.

Key words: *state policy, agrofood sphere, free trade zone, international standards of safety and quality of food products, sanitary and phytosanitary measures.*

Постановка проблеми. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також створення в рамках цієї Угоди Зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС є важливими чинниками розвитку агропродовольчої сфери України, оскільки для вітчизняних компаній відкриваються перспективи поступового освоєння потужного ринку країн ЄС, підвищення рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української аграрної продукції та продовольства, полегшується доступ європейських інвестицій. Однак, з іншого боку, полегшений доступ імпорту високоякісної продукції та послуг з ЄС в Україну створює додаткову конкуренцію українським виробникам. Це і обумовлює необхідність формування та реалізації відповідної державної політики розвитку агропродовольчої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та особливостей державної політики розвитку агропродовольчої сфери в контексті створення ЗВТ між Україною та ЄС присвятили свої публікації такі вчені, як В.М. Геєць, Т.О. Осташко, В.М. Русан, В.О. Точилін та інші [4; 5; 6]. Однак чимало питань стосовно основних напрямів удосконалення державної політики розвитку агропродовольчої сфери в контексті створення ЗВТ між Україною та ЄС залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності та напрямів удосконалення державної політики розвитку агропродовольчої сфери в контексті створення ЗВТ між Україною та ЄС.

Виклад основного матеріалу. В Угоді між Україною та ЄС передбачено, що зону вільної торгівлі сторони поступово створюють протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років, починаючи з дати набрання чинності документа. Статтею 29 Угоди передбачено, що кожна сторона зменшує або скасовує ввізне мито на товари, що походять з іншої сторони, відповідно до графіків, встановлених у Додатку I-A до Угоди. При цьому п. 4 цієї статті передбачено, що через 5 років після набрання Угодою чинності сторони можуть на запит будь-якої сторони провести консультації між собою з метою розгляду прискорення та розширення сфери скасування ввізного мита у торгівлі між ними [10].

У тексті Угоди основним інструментом обмежень у торгівлі сільськогосподарськими товарами є тарифні квоти, в рамках яких забезпечується безмитний доступ товарів на ринок країн ЄС. При цьому, регулювання Європейським Союзом торгівлі найбільш чутливими сільськогосподарськими товарами, щодо яких захист національних виробників від зростання імпорту вважається пріоритетним завданням при створенні ЗВТ, здійснюється за рахунок: їх виключення з тарифної пропозиції; відкладання зобов'язань щодо зниження тарифів до кінцевого

строку перехідного періоду; встановлення тарифних квот; вжиття спеціальних захисних заходів [5].

До ризиків функціонування українського ринку агропродовольчої продукції в умовах дії ЗВТ можна віднести: 1) значне перевищення масштабів виробництва і торгівлі країн ЄС над обсягами виробництва і торгівлі сільськогосподарською продукцією України: ЄС є провідним експортером і провідним імпортером у торгівлі сільськогосподарською продукцією у світі; 2) високий рівень підтримки галузі, який існує в ЄС, з одного боку, і низький рівень підтримки аграрної сфери в Україні; 3) несиметричність у торговельних режимах, зокрема, в рівні тарифного захисту сільського господарства. Крім того, ЄС використовує спеціальні захисні заходи (СЗЗ), передбачені в Угоді по сільському господарству СОТ, для захисту своїх виробників від зростання обсягів імпорту і зниження цін: 23,8% тарифних ліній сільгосппродукції ЄС захищені спеціальними захисними заходами. Україна не має права використовувати СЗЗ для захисту виробників [3; 4].

Не зважаючи на це, в результаті дії поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС у 2017 р. продовжилася тенденція до зміцнення позицій ЄС як стратегічного торговельного партнера України.

Протягом 2017 р. торгівля товарами між Україною та ЄС динамічно зростала - як щодо експорту, так і щодо імпорту. Близько третини експорту товарів з України до ЄС займала продукція сільського господарства та харчової промисловості (31,8% усього експорту до ЄС) [9].

Уже декілька років поспіль країни ЄС посідають друге місце в регіональній структурі українського аграрного та харчового експорту. За підсумками 2017 р., експорт наших аграрних та харчових продуктів до європейських країн зріс на 37,1%, або майже на \$1,6 млрд. та склав \$5,8 млрд. Дані показники означають, що Угода про ЗВТ між Україною та ЄС ефективно працює. Окрім того, зростання обсягів експорту до країн ЄС є ознакою успішної переорієнтації більшості українських аграрних експортерів на нові ринки після втрати ринку РФ.

Головною продукцією українського агропродовольчого експорту, що постачалася до ЄС в 2017 р., були зернові злаки – \$1,7 млрд., олія – \$1,4 млрд., насіння олійних культур – \$1,1 млрд. Окрім цього, зростання українського експорту за 2017 р. до країн ЄС також відбулося за рахунок збільшення постачання нішевих, перероблених та готових харчових продуктів. Наприклад, експорт м'яса птиці збільшився в 2017 р. порівняно з 2016 р. на \$64,9 млн., продуктів з борошна та крупи – на \$32,4 млн., соків – на \$28,3 млн., меду – на \$25,5 млн., кондитерських виробів – на \$15,4 млн., масла вершкового – на \$11,7 млн.

Головними торговельними партнерами України в ЄС є Нідерланди з часткою 18%, Іспанія – 14,3%, Польща – 13,2%, Італія – 12% та Німеччина – 10,5%. За 2017 р. Україна також імпортувала європейських агропродоволь-

чих товарів на 17,2% більше ніж у 2016 р. Загалом імпорт становив \$2,3 млрд. А основними товарами нашого імпорту були тютюн та вироби з нього, шоколад та продукти з какао-бобів, корми для тварин, алкогольна продукція та різні інші харчові товари [9].

В українському експорті до ЄС спостерігається позитивна тенденція до розширення товарних позицій, які постачаються на ринок ЄС (362 нові товарні позиції у 2017 р.) – тобто відбувається товарна диверсифікація експорту до ЄС. Зростає експорт продукції з вищим ступенем переробки та доданої вартості. Це стосується, зокрема, продукції харчової промисловості. Якщо у 2016 р. для вітчизняних виробників молочної продукції європейський ринок тільки відкрився, то вже у 2017 р. Україна стала одним з найбільших експортерів вершкового масла до ЄС [9]. Крім того, збільшується кількість українських підприємств із «єврономерами», особливо серед виробників переробленої продукції такої, як томатна паста та інші перероблені овочі, соки, кондитерські вироби, чи вироби з борошна, з м'яса тощо [7].

За підсумками 2018 р. зовнішньоторговельний оборот України агропромисловою продукцією перевищив 24,3 млрд. дол., з яких на український агроекспорт припало 18,8 млрд. дол. За результатами 2018 р. український аграрний експорт зріс більш ніж на 880 млн. дол. (порівняно з 2017 р.) і досяг нового рекорду – 18,8 млрд. дол. За цей період збільшилися обсяги експорту агропродовольчої продукції на ринки ЄС. Більшу частину українського аграрного експорту традиційно формували зернові культури (38,4%), рослинні олії (23,3%) і насіння олійних культур (10,2%). Крім того, зростання експорту відбулося за рахунок такої агропродовольчої продукції, як насіння ріпаку, м'ясо, субпродукти птиці, тютюн, яйця і кондитерські вироби [1].

Щодо продуктів, які користуються особливим попитом в Європейському Союзі, таких, як мед, соки, то слід зазначити, що річні квоти за цими позиціями вибираються за лічені тижні. Так, Україна станом на 21 січня 2019 р. вже використала три річні квоти на безмитний експорт в рамках зони вільної торгівлі з Євросоюзом на мед, виноградний і яблучний сік, а також основну і додаткову квоту на кукурудзу. Також спостерігається прискорення темпів закриття квот на оброблений крохмаль, цукор, солод і пшеничну клейковину, які вже станом на 21 січня 2019 р. закриті на 17%, 38% і 44% відповідно [11].

І хоча ще з 1 жовтня 2017 р. ЄС запровадив додаткові безмитні тарифні квоти на сільськогосподарську та харчову продукцію терміном на 3 роки (Регламент (ЄС) № 2017/1566), очевидно, що цього замало. Зокрема, збільшені такі безмитні квоти: мед (+ 2500 т на рік); ячмінна крупа, оброблене зерно та борошно (+ 7800 т); оброблені помідори (+ 3000 т); виноградний сік (+ 500 т); овес (+ 4000 т); кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули (+ 625000 т); пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули (+ 65000 т); ячмінь, ячмінне борошно та гранули (+ 325000 т). Більшість додаткових безмитних квот почали діяти з 1 жовтня 2017 р., крім квот на пшеницю, ку-

курудзу та ячмінь, які використовуються з 1 січня 2018 р. [9].

Українські виробники сільськогосподарської продукції все більше виходять з новою агропродовольчою продукцією на європейські ринки. Це стосується грибів, за якими збільшується вибір квоти, масло вершкове та інша молочна продукція. Крім того, наприклад часник, тарифну квоту за яким українські виробники ніколи не вибирали до 2017 р., в 2018 р. вибрали майже на 100%. На порядку денному стоїть питання, як розширення торгівлі, так і диверсифікація продуктів. Позитивно розвивається не тільки торгова складова, але і кооперація в широкому сенсі, яка пов'язана з проектуванням, дигіталізацією, розвитком сільських територій [8].

В умовах функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС приведення санітарних та фітосанітарних заходів (СФЗ) і системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні у відповідність до європейських вимог та практик сприятиме підвищенню рівня захисту життя і здоров'я людей, тварин та рослин в Україні, посиленню захисту прав українських споживачів харчової продукції, а також розширенню експорту агропродовольчої продукції до країн ЄС та третіх країн. Так, відповідно до Статті 64 Угоди про асоціацію, Україна має наблизити своє законодавство у сфері СФЗ до законодавства ЄС. Відповідно до Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави 4 (Стратегія СФЗ) (Розпорядження КМУ від 24 лютого 2016 р. №228-р) до кінця 2021 р. Україна має адаптувати в національне законодавство понад 250 актів ЄС за такими напрямками як державний контроль у сфері СФЗ, безпечність харчових продуктів та кормів, здоров'я і благополуччя тварин, здоров'я рослин, тощо. Стратегія СФЗ також включена до Плану заходів щодо виконання Угоди про асоціацію, затвердженого Постановою КМУ від 25 жовтня 2017 р., якою відповідальними за виконання зобов'язань у цій сфері визначено Мінагрополітики, Держпродспоживслужбу, МОЗ, а в окремих випадках – Мінприроди. Угодою про асоціацію встановлений механізм визнання еквівалентності СФЗ стосовно окремих заходів чи всієї системи, що застосовується до сектору, підсектору, товару. Прийняття рішення про еквівалентність має належним чином спростити процедури доступу на ринок ЄС для українських виробників агрохарчової продукції, в т.ч. забезпечувати скорочення фізичних перевірок на кордоні, спрощення отримання сертифікатів та полегшення процедури попереднього схвалення експортних потужностей. Це також відкриє нові міжнародні ринки для українських виробників, оскільки визнання еквівалентності та право експортувати на ринок ЄС є перевагою на інших ринках збуту [2; 5].

У рамках виконання Стратегії СФЗ Україна вже ухвалила низку законодавчих актів, які закладають основи для реформування системи безпечності харчової продукції на основі впровадження базових європейських принципів та практик. Зокрема, Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (№ 771, в редакції ЗУ № 1602 від 22.07.2014 р.) передбачає запровадження в Україні

європейської моделі системи безпечності та якості харчових продуктів, яка побудована на принципі «від лану до столу» та вимогах простежуваності (відповідно до вимог Регламенту (ЄС) 178/2002), а також встановлює поступовий перехід операторами ринку на обов'язкове використання процедур, заснованих на принципах НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point - Системи аналізу небезпечних факторів і контролю у критичних точках) [2].

Крім того, також ухвалені закони стосовно питань запровадження обов'язкової ідентифікації та реєстрації усіх сільськогосподарських тварин, поведження з побічними продуктами тваринного походження, не призначеними для споживання людиною, гармонізації системи сертифікації насіння і садивного матеріалу з вимогами ЄС [2].

З метою сприяння розвитку вітчизняного сільського господарства шляхом зближення законодавства та національного регулювання у відповідності до норм і стандартів Євросоюзу, Глава 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» включена до Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію, яка надає можливість Україні розглядати положення регламентів Євросоюзу як частину юридичних стандартів при поступовому наближенні вітчизняного законодавства у конкретній галузі сільського господарства до норм ЄС. Імплементация Угоди про асоціацію, зокрема статей 403 – 406, сприяє співробітництву України з ЄС щодо взаємного розуміння аграрної політики та політики розвитку аграрних регіонів; розвитку сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, поширення органічних методів виробництва і біотехнологій шляхом впровадження передового досвіду в цих сферах, обміну знаннями та кращими практиками з метою сприяння економічного добробуту сільських громад та підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору, ефективності та прозорості ринків, умов для інвестицій, а також стандартизації вимог до якості вітчизняної продукції. Розвиток сільського господарства матиме позитивний вплив на зростання зайнятості та добробуту громад в аграрних регіонах країни, а держава отримає можливість модернізувати аграрну політику відповідно до вимог законодавства ЄС, поліпшити планування та запровадження відповідних політик підтримки на різних рівнях [2; 5].

Впровадження європейських норм дозволило вітчизняним суб'єктам господарювання отримати дозвіл на поставки в ЄС м'яса птиці, риби та рибопродуктів, меду, яєць і яйцепродуктів, молока і молочних продуктів, колагену, кишкової сировини, равликів, а також нехарчових продуктів тваринного походження – наприклад, пуху, пір'я та шкірсировини, технічного казеїну тощо. Наразі 290 українських виробників тваринної продукції вже пройшли процедури перевірки та отримали право на експорт продуктів тваринного походження до ЄС, з них – 110 виробників харчових продуктів тваринного походження. Надалі, в рамках виконання Україною положень Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» доцільно по-

ступово та послідовно продовжити у 2018 р. виконання завдань за сферами: «Політика якості», «Органічне фермерство», «Стандарти торгівлі рослинами», «Генетично модифіковані зернові» та «Сільське господарство та рибальство» [2].

Отже, окремим перспективним напрямком збільшення експорту до країн ЄС може бути органічна продукція, на яку продовжує зростати попит. Європейська комісія розробила нову електронну систему сертифікації для імпоротної органічної продукції. Втілення її знизить витрати для українських сертифікуючих та контролюючих органів. Для цього необхідно створити реєстр українських виробників органічної продукції, що сприятиме розвитку повноцінного та прозорого органічного сектору в Україні та значно поліпшить процес двосторонньої співпраці в цій галузі з країнами Європи. Необхідно продовжити діалог з європейськими колегами щодо недоцільності існування подвійної перевірки органічної продукції. Ці «добровільні директиви», введені Єврокомісією, додають зайвої роботи та витрат не тільки вітчизняним експортерам, а й іноземним покупцям, які втрачають час і кошти через додаткові аналізи [7].

З метою мінімізації ризиків і використання можливостей для агропродовольчої сфери необхідно реалізувати низку заходів державної аграрної політики, що не суперечитимуть принципам державної підтримки та регулювання аграрного ринку, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, які забезпечать умови для підвищення конкурентоспроможності виробництва агропродовольчої продукції шляхом:

- прискорення процесу впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва;

- розроблення системи моніторингу зовнішньоторговельних операцій з країнами ЄС, як механізму оперативного реагування на кон'юнктурні зміни аграрного ринку;

- сприяння розвитку дрібнотоварного сільгоспвиробництва, у т. ч. правовій регламентації діяльності особистих селянських господарств населення та розроблення механізму їх трансформування у фермерські господарства, що дасть змогу забезпечити інтеграцію особистих господарств населення у ринкові механізми функціонування аграрного сектору;

- заохочення кооперативного руху на селі, спрямованого на спільне ведення господарської діяльності окремими суб'єктами господарювання, що дозволить зменшити витрати на виробництво і реалізацію агропродовольчої продукції [6].

Таким чином, підписання і реалізація ЗВТ є дуже важливими для перспективного розвитку як національної економіки, так і для агропродовольчої сфери. Як наслідок, сформуються нові можливості для експорту продукції з України до країн – членів ЄС завдяки зниженню тарифних бар'єрів виходу на ринок ЄС у відповідності з положеннями ЗВТ, що в свою чергу сприяти-

ме підвищенню рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української агропродовольчої продукції.

Висновки. Отже, для України постає невідкладне завдання розробки механізмів реалізації державної політики щодо розвитку зовнішніх ринків, промоції експорту, підвищення ефективності використання наявного потенціалу агропродовольчої сфери, її адаптації до нових умов та викликів, у т.ч. з урахуванням можливих ризиків, які виникатимуть внаслідок лібералізації зовнішньоторговельних відносин з європейськими країнами. Тому вкрай актуальним є подальше підвищення результативності державної політики розвитку агропродовольчої сфери України в умовах поглиблення співпраці з ЄС, що й буде предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Аграрний експорт України встановив новий рекорд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics /news/agrarnyy-eksport-ukrainy-ustanovil-novyy-rekord-1210248.html>.

2. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році / Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. – К., 2018. – 88 с.

3. Зона вільної торгівлі: переваги та ризики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/news/18971/zona>.

4. Майстро С. В. Досвід державного регулювання агропродовольчих ринків в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / С. В. Майстро // Державне будівництво. – 2007. – № 1. Ч. 1. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/5/05.pdf>.

5. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною : наук. доп. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НААНУ Т.О. Осташко, д-ра екон. наук В.О. Точиліна; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів." – К., 2013. – 98 с.

6. Русан В.М. Оцінка перспектив та можливостей для агропромислового комплексу України внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Аналітична записка. В.М. Русан / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1633/>.

7. Трофімцева О. Аграрні експортні горизонти-2017 // О. Трофімцева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <https://agropolit.com/blog/177-agrarni-eksportni-gorizonti-2017>.

8. Трофімцева О. Украинские аграрии выходят на рынки ЕС с новой продукцией // О. Трофімцева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/news/3107353/ukrainskie_agrarii_vyhodyat_na_rynki_es_s_novoyi_produktsieyi_trofimtseva.

9. Трофімцева О. Український аграрний експорт до країн ЄС зріс більш ніж на 37% в 2017 році // О. Трофімцева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agoreview.com/news/ukrayinskyj-ahraryj-eksport-do-krayin-yes-zris-bilsh-nizh-na-37-v-2017-roci-olha-trofimtseva>.

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_%28body%29.pdf.

11. Украина исчерпала три квоты на беспошлинный экспорт агропродукции в ЕС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/news/3107499/ukraina_ischerpala_tri_kvoty_na_besposhlinnyu_i_eksport_agroproduksii_v_es.

References:

1. *Agrarian export of Ukraine set a new record*. [Ahrarnyi eksport Ukrainy vstanovyy novyi rekord]. Web. 26 Feb. 2019, <ukr.segodnya.ua/economics/enews/agrarnyy-eksport-ukrainy-ustanovil-novy-rekord-1210248.html>.

2. *Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2017*. [Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom u 2017 rotsi]. Uriadovi ofis koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii. Kyiv, 2018. Print.

3. *Free Trade Area: Benefits and Risks*. [Zona vilnoi torhivli: perevahy ta ryzyky]. Web. 22 Feb. 2019, <zoda.gov.ua/news/18971/zona>.

4. Maistro, S.V. "The experience of state regulation of agro-food markets in foreign countries. [Dosvid derzhavnoho rehuliuвання ahroprodovolchikh rynkiv v zarubizhnykh krainakh." *Derzhavne budivnytstvo*. 2007. № 1. Ch. 1. Web. 21 Feb. 2019, <kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/5/05.pdf>.

5. Heitsia, V.M. *Opportunities and reservations regarding the consequences of the entry into force of the provisions of the Association Agreement between the EU and Ukraine*. [Mozhlyvosti i zasterezhennia shchodo naslidkiv uvedennia v diiu polozhen Uhody pro asotsiatsiiu mizh YeS ta Ukrainoiu]. Kyiv, 2013. Print.

6. Rusan, V.M. *An assessment of the prospects and opportunities for the agro-industrial complex of Ukraine as a result of the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union. Analytical note*. [Otsinka perspektyv ta mozhlyvostei dlia ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy vnaslidok pidpysannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom. Web. 20 Feb. 2019, <niss.gov.ua/articles/1633/>.

7. Trofimtseva, O. *Agricultural export horizons-2017*. [Ahrarni eksportni horyzonty-2017]. Web. 18 Feb. 2019, <agropolit.com/blog/177-agrarni-eksportni-gorizonti-2017>.

8. Trofimtseva, O. *Ukrainian farmers go to the EU markets with new products*. [Ukraynskye ahraryy vikhodiat na rinky ES s novoi produktsyeyi]. Web. 17 Feb. 2019, <biz.censor.net.ua/news/3107353/ukrainskie_agrarii_vyhodyat_na_rynki_es_s_novoyi_produktsyeyi_trofimtseva>.

9. Trofimtseva, O. *Ukrainian agrarian exports to the EU countries grew by more than 37% in 2017*. [Ukrainskyi ahrarnyi eksport do krain YeS zris bilsh nizh na 37% v 2017 rotsi]. Web. 24 Feb. 2019, <agroreview.com/news/ukrayinskyj-ahrarnyj-eksport-do-krayin-yes-zris-bilsh-nizh-na-37-v-2017-roci-olha-trofimceva>.

10. *The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other*. [Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony]. Web. 19 Feb. 2019,

11. *Ukraine has exhausted three quotas for duty-free export of agricultural products to the EU. [Ukrayna yscherpala try kvoty na besposhlynnnyi eksport ahroproduksyy v ES. Web. 20 Feb. 2019, <biz.censor.net.ua/news/3107499/ukraina_ischerpala_tri_kvoty_na_besposhlinnyyi_eksport_agroproduksii_v_es>.*

DOI: 10.5281/zenodo.3233403

УДК 338.341.1(477)

Науменко А.О., к.е.н., доц., докторант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Naumenko A., PhD of Economic Sciences, associate professor, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

STATE MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

У роботі визначено, що аграрна галузь на сьогоднішній день не здатне до розвитку на принципах самофінансування та самокупності, тому державна підтримка агропромислового комплексу є неодмінною умовою його сталого розвитку та забезпечення продовольчої безпеки держави. Встановлено, що основними механізмами державної підтримки є податкова, грошово-кредитна, бюджетна та цінова політика. Відмічено, що загальна державна підтримка сільського господарства України є досить помірною. Проте, існує необхідність не стільки одержання державної підтримки, скільки ефективного її використання, в свою чергу програми бюджетної підтримки в Україні страждають від постійного недофінансування.

Ключові слова: державне управління, державна підтримка, аграрна галузь, механізми державної підтримки, фінансова підтримка.

The paper determines that the agrarian sector is currently not capable of development on the principles of self-financing and self-sustainability, therefore state support to the agro-industrial complex is an indispensable condition for its sustainable development and ensuring the food security of the state. It was established that the main mechanisms of state support are tax, monetary, budget and price policy. It is noted that the general state support of agriculture of Ukraine is rather moderate. However, there is a need not so much for obtaining state